

NORSK OLJEMUSEUM ÅRBOK 2008

Kulturminneplan for petroleumsvirksomheten

Av Harald Tønnesen

Valhallfeltet.
Foto: BP Norge.

I 2004 startet Olje- og Energidepartementet en dialog med Riksantikvaren og Norsk Oljemuseum for å skape en helhetlig kulturminneplan for norsk petroleumsvirksomhet. Prosjektets mandat har vært å presentere offshoreinstallasjoner som er kulturhistorisk verdifulle i et nasjonalt perspektiv, og som representative for de ulike historiske faser i feltutbyggingen. Norsk Oljemuseum er nå i ferd med å fullføre arbeidet med denne planen, et arbeid som er gjort på oppdrag fra Olje- og Energidepartementet (OED), Oljedirektoratet (OD) og Oljeindustriens Landsforening (OLF).

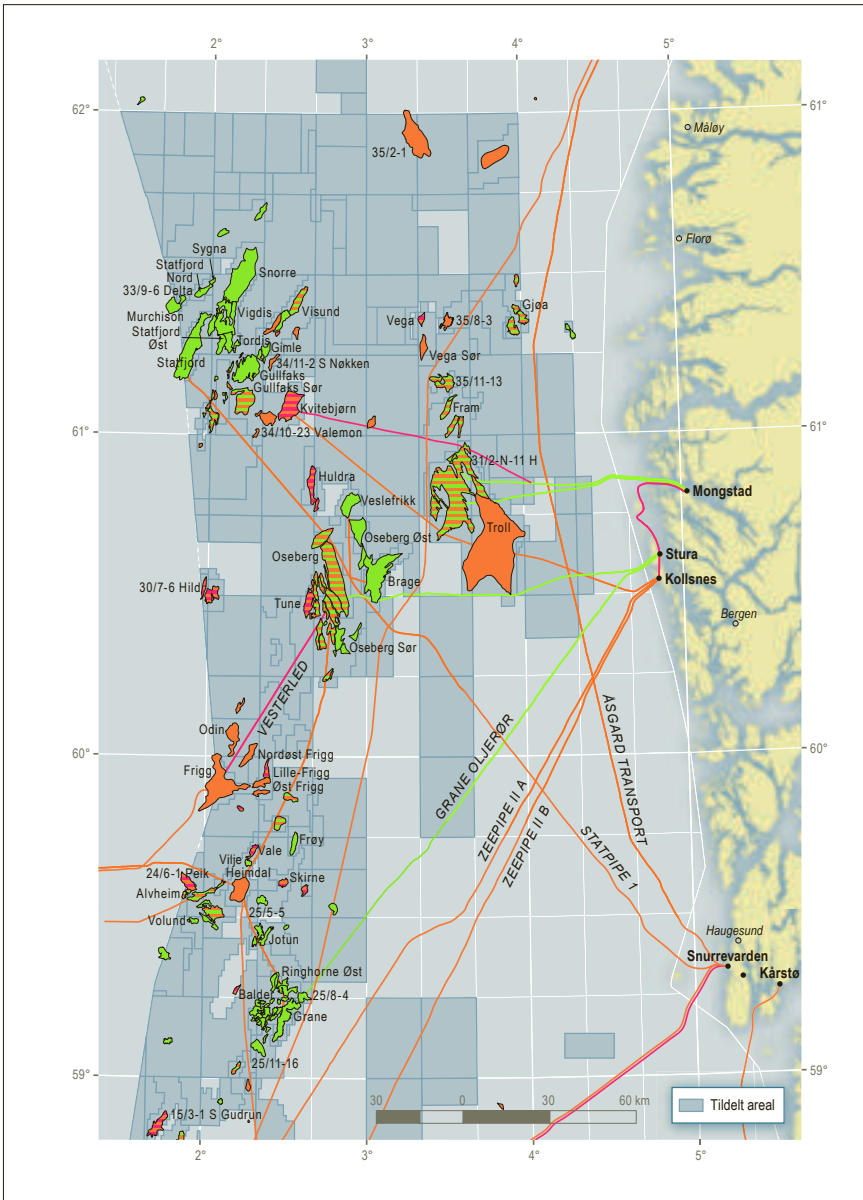
Kulturminner og kulturmiljøer representerer sentrale kilder til historien om utviklingen av det norske samfunnet. Det er vedtatt at kulturminner av nasjonal verdi skal bevares som kunnskapskilder og som grunnlag for opplevelser for dagens og framtidens mennesker. (St.meld. nr. 24 (2000-2001) *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand*).

Et nødvendig utgangspunkt for å kunne ta kulturvern hensyn, er at den enkelte sektor har fullgod oversikt over hva den eier eller forvalter

Harald Tønnesen

(f. 1947) er fagsjef ved Norsk Oljemuseum. Han er utdannet sivilingeniør ved University of Newcastle upon Tyne og har bred erfaring innen petroleumsvirksomheten. Han startet karrieren hos Robertson Radio Electro fulgt av Rogalandsforskning og sist forskningssjef i Esso Norge AS før han gikk over til Norsk Oljemuseum.

Felt og rørledninger i nordlig del av Nordsjøen. Kart fra Oljedirektoratet.

av kulturminner og kulturmiljøer, og hvordan disse skal tas vare på. Dette skal fremgå av en kulturminneplan.

En kulturminneplan vil bidra til økt bevissthet og forståelse for bevaring på nasjonalt og lokalt nivå. Den skal være et redskap som skal gi grunnlag for nødvendig forutsigbarhet og kvalitet i arbeidet med forvaltningen av framtidige kulturminner. Forutsigbarhet er nødvendig for at ressursbruken skal kunne bli mer effektiv og målrettet, både for kulturminnemyndighetene og petroleumsindustrien som eiere.

Petroleumsindustriens betydning for industrialiseringen av Norge og vår velstandsutvikling, tilsier at også denne sektorens kulturminneverdier må kartlegges og evalueres i en helhetlig sammenheng. Til nå har petroleumssektoren manglet en samlet oversikt og registrering av anlegg i forhold til tilstand og teknisk- og kulturhistorisk verdi. Slike opplysninger er et nødvendig grunnlag i prosessen ved valg av anlegg som bør bevares eller dokumenteres.

Formål

Prosjektets mandat har vært å fremskaffe kunnskap om og presentere et utvalg av anlegg og installasjoner som har nasjonal verdi som industrielle kulturminner. Med dette menes et utvalg som først og fremst dokumenterer virksomhetsområdets historie, med elementer som geografisk utbredelse, tekniske løsninger, funksjon, organisasjon og arbeidsliv, arkitektur etc. Den skal fungere som en samlet plan og gi grunnlag for prioritering av anlegg i det framtidige arbeidet med å dokumentere norsk oljevirksomhet. Den skal også bidra til økt bevissthet om sektorens kulturminneverdier inkludert forvaltningspraksis.

Avgrensning og omfang

Prosjektet omfatter felt og installasjoner for produksjon av petroleum på norsk kontinentalsokkel. Eksportørledninger, lastebøyer og tilsvarende nevnes kun i tilknytning til de enkelte felt og er ikke blitt vurdert i egne dokumentasjonskategorier. Felt er i denne sammenheng definert som alle innretninger som naturlig er koblet sammen i et produksjonssystem og drevet av en og samme operatør. Det har derfor ikke vært hensiktsmessig å behandle de enkelte plattformene for seg. Prosjektet omfatter ikke flyttbare borerigger og temporære boligplattformer. Heller ikke landanlegg som prosessanlegg, raffinerier, baser og verksteder er tatt med. Bare landanlegg som er en del av utbyggingen av feltet er tatt med. Dette gjelder i første rekke Kollsnes/Troll A, Nyhamna/Ormen Lange og Melkøya/Snøhvit.

Utvalgskriterier og evaluering

I arbeidet med kulturminneplanen er det gjort en samlet vurdering av installasjonene offshore med hensyn på nasjonal verneverdi. Den løpende diskusjonen om hva som er av nasjonal verdi, gjør det vanskelig å gi begrepet et entydig innhold. Et av hovedmålene er å sikre de mest verdifulle kulturminnene og kulturmiljøene. Dette forutsetter at det må gjøres et representativt utvalg. I denne kulturminneplanen er det gjort et utvalg som skal vise bredden og variasjonen i kulturminnetyper knyttet til sektoren. Disse representerer ulike epoker og utviklingstrekk så langt det er mulig og hensiktsmessig.

I Miljøverndepartementets «Handlingsplanen for kulturminneforvaltningen» 1992, foreslås flere grunnkriterier som kjennetegner et kulturminne av nasjonal verdi, og som kan være retningsgivende for tekniske og industrielle kulturminner. Listen under viser eksempler på utvalgs-kriterier som har hatt betydning for valg av hvilke anlegg som skal defineres som kulturminner i henhold til denne planen. Listen er utviklet etter retningslinjer fra Riksantikvaren i samarbeid med styrings- og referansegruppen i prosjektet.

- Innretningene representerer forskjellige utviklingsepoker
- Første, viktigste eller mest representative teknologi
- Viser bredden i utbyggingsløsninger og plattformtyper
- Spesielle prosjekter
- Enestående i norsk eller internasjonal sammenheng
- Økonomisk betydning
- Samfunnsmessig betydning
- Spesielle historiske hendelser knyttet til installasjonene
- Politiske avgjørelser og debatt om utbyggingen

For å vise bredden har det vært viktig å se de enkelte plattformene i en kontekst.

Kulturminneplanens hovedelementer

Innledning

Beskrivelse av mandat og gjennomføring av prosjektarbeidet.

Historisk skisse

Tekst som beskriver utviklingen som har foregått på norsk sokkel fra 1960-årene og frem til i dag, både med hensyn til hvilke forutsetninger som lå til grunn for at Norge kunne utvikle seg til en olje- og gassnasjon, myndighetenes rolle og den rivende teknologiske utviklingen. Hensikten har vært å vise hvordan sektorens materielle historie kommer til uttrykk. Det er valgt en tilnærming til stoffet som belyser bakgrunnen for valget av de feltene på norsk sokkel som kulturminneplanen foreslår bør dokumenteres for ettertiden.

Katalog

Kulturminneplanens hoveddel er katalogen over samtlige områder, felt og installasjoner på norsk kontinentalsokkel. Kartleggingen har i hovedsak foregått ut fra at den kunnskap og oversikt som er tilegnet gjennom bruk av tilgjengelige opplysninger (blant annet OD's databank), uten at befaringer er foretatt. Petroleumsfeltene er kort beskrevet med informasjon om installasjoner, eierstruktur, geografisk posisjon, kategori (olje, kondensat, gassfelt), eventuelle spesielle trekk, feltenes utviklingshistorie,

*Troll A. Foto:
Marit Hommedal/
StatoilHydro*

reservoar og utvinningsstrategi, utbyggingsløsning, transport, og de enkelte installasjonene som for eksempel plattformen og undervannsinstallasjoner. Alle tekster er kvalitetssikret av operatøren for de enkelte felt.

Evaluering

Som en oppsummering er det gjort en evaluering av alle feltene på norsk sokkel med hensyn på hvilke felt som bør dokumenteres for ettertiden. I

denne evalueringsprosessen er det tatt hensyn til utvalgskriteriene samt den historiske og teknologiske utviklingen som har foregått på sokkelen.

Kulturminneplanen inneholder også en statistikkdel med utfyllende opplysninger samt en litteraturliste.

Oppfølging av prosjektet

Kulturminneplanen skal danne grunnlag for den videre forvaltningen av kulturminnene. Det være seg avslutningsplaner, konsekvensutredninger eller bevaringstiltak. Den er sektorens og Riksantikvarens felles vurdering av hvilke anlegg innenfor sektoren som skal defineres som industrielle kulturminner.

Kulturminneplanen for petroleumsindustrien skal imidlertid ikke som andre verneplaner følges opp av planer for juridisk vern og det legges heller ikke opp til en fremtidig forvaltningsplan.

Et ikke-juridisk virkemiddel er bevaring gjennom dokumentasjon. Dette vil være aktuelt for anlegg på norsk kontinentalsokkel som på grunn av størrelse og kompleksitet kan føre til for store praktiske og økonomiske problemer til at de kan fredes i vanlig betydning. I Stortingsmelding nr. 16 *Leve med Kulturminner* (2004-2005) fastslås det under avsnittet «Strategier og tiltak» at: *Kulturminner som ikke kan bevares, skal dokumenteres.*

For denne type kulturminnetyper vil dokumentasjon være et bedre egnet virkemiddel enn fredning. Dokumentasjon av kulturminnene sikrer at kunnskap om dem slik de er i dag bevares for ettertiden. Dette har verdi både hvis kulturminnene fjernes og dersom de består. I det siste tilfellet vil dokumentasjonen kunne vise hvilke endringer som har skjedd med kulturminnene i løpet av en periode. Ved dokumentasjon med jevne mellomrom vil en se i hvilken grad et anlegg eller område forringes, utvikles eller består.

Dokumentasjon av kulturminner vil kunne gi materiale til forskning og formidling av norsk petroleumshistorie. Dokumentasjon er derfor et sentralt virkemiddel i det kulturhistoriske arbeidet og et viktig bidrag til kunnskap om den historiske utviklingen.

Resultatet av et dokumentasjonsprosjekt er også et godt grunnlag for presentasjon på et interaktivt nettsted som vil gi oversikt over all tilgjengelig dokumentasjon som er samlet inn med mulighet til å dykke videre ned i de tilknyttede arkivene. Et slikt nettsted vil kunne formidle historien om arbeidsplassen, arbeidslivet og de lokale og nasjonale ringvirkningene av virksomheten. På denne måten vil historien om kulturminnet være dokumentert og gjort tilgjengelig for et allment publikum.

Norsk Oljemuseum har i samarbeid med Riksantikvaren utviklet en metode for arbeid med denne typen dokumentasjonsprosjekter. I slike prosjekter har Norsk Oljemuseum et nært samarbeid med

Nasjonalbiblioteket og Statsarkivet i Stavanger. Det er bl.a. utviklet en basisstruktur for lagring, bevaring og gjenfinning av dokumenter. Se nettstedene www.kulturminne-ekofisk.no og www.kulturminne-frigg.no.

Organisering

Prosjektet ble organisert med en styringsgruppe, en referansegruppe og en prosjektgruppe. I praksis har alle møter vært avviklet som fellesmøter mellom styringsgruppen, referansegruppen og prosjektgruppen.

Styringsgruppe:

Rolf Wiborg	Oljedirektoratet og Olje- og energidepartementet
Gustav Rossnes	Riksantikvaren
Maiken Ims	Oljeindustriens Landsforening
Finn E. Krogh	Norsk Oljemuseum

Referansegruppe:

Sveinung Sletten	Petoro
Finn Roar Aamodt	Statoil
Dag Bergslien	ExxonMobil
Jorunn Eia	BP Norge
Oddveig Haga	Norske Shell
Dag Olaf Ringe	Total E&P Norge

Prosjektgruppe:

Harald Tønnesen	Norsk Oljemuseum, prosjektleder
Gunleiv Hadland	Norsk Oljemuseum

Prosjektet er blitt finansiert med kr. 800.000 fra Olje og energidepartementet (OED), kr. 800.000 fra Oljedirektoratet (OD) og kr. 1.200.000 fra Oljeindustriens Landsforening (OLF).

Prosjektet har benyttet seg av styrings- og referansegruppen samt ressurspersoner ved museet til rådgivning samt skrivning og gjennomlesing av artikler. Kulturminneplanene for kraftverk (Kulturminner i norsk kraftproduksjon) og veger (Nasjonal verneplan for veger, bruer og vegrelaterte kulturminner) har dannet grunnlag for innhold og layout.

Styrende dokumenter

Lov om kulturminner (1978)

Miljøverndepartementet (1992): *Handlingsplan for kulturminneforvaltning*

Stortingsmelding nr. 61 (1991-1992): *Kultur i tiden*

Riksantikvaren (1994): *Verneplan for tekniske og industrielle kulturminner*

Stortingsmelding nr. 58 (1996-1997) *Miljøvernpolitikk for en bærekraftig utvikling*

Olje- og energidepartementet (1999): *Miljøhandlingsplan for olje- og energisektoren*

Stortingsmelding nr. 24 (2000-2001) *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand*

Stortingsmelding nr. 16 (2004-2005) *Leve med Kulturminner*